

İnanç Turizminden Kültür Turizmine: Midilli Adası'nın Agiasos Dağ Köyü Örneği

Nazlı USTA

Erciyes Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, KAYSERİ

Özet

Bu çalışmada, Midilli adasının Agiasos dağ köyünün inanç turizminden kültür turizmine geçişi incelenmektedir. Çalışmada, köyün dinî boyutu için önemli olan Panagia Kilisesi'nin kurulmasıyla köyde yerleşimin ve turizm aktivitelerinin başlamasından sonraki periyot analiz edilmiştir. Analiz sonunda, inanç turizmi kapsamında ziyaret edilen köyün, kültür merkezi Anagnostirio'nun faaliyetleri ile birlikte kültürel varlığının da geliştiği ve böylece kültürel turizm için de bugün çekici bir nokta haline geldiği söylenebilir. Festivaller yapılan, konserler verilen, zengin bir kütüphaneye sahip olan köy, kültür merkezi ile gelişmiştir denebilir. Türkiye'deki kırsal, kültürel, alternatif turizm formlarının geliştirilmesi için, bu gibi örneklerin incelenmesi önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Kültür turizmi, Midilli, Agiasos, Agiasos Panagia Kilisesi, Anagnostirio.

Cultural Tourism Through Religious Tourism: The Case of Agiasos Mountain Village of Lesvos Island

Abstract

In this study the gradation of Agiasos Mountain Village of Lesvos Island to cultural tourism through religious tourism is examined. In this paper, the period is analyzed after the beginning of settlement and tourism activities that occurred by the establishment of Panagia Church which is important for village's religious dimension. It can be claimed that, the village where is visited within the concept of religious tourism, has a developed cultural assets with the activities of cultural centre, Anagnostirio and thus became a charming point for cultural tourism to visit today. It can be said that the village where is made festivals, is given concerts, has a rich library, is developed with that cultural centre. For developing the rural, cultural and alternative forms of tourism in Turkey, it is substantial to examine the cases as this one.

Keywords: Cultural tourism, Lesvos, Agiasos, Church of Panagia Agiasou, Anagnostirio.

1. GİRİŞ

Turizm, bilindiği gibi, bir ülkenin ekonomisini canlı tutmak/canlandırmak için faydalanılabilecek en dinamik araçlardan biridir. Yerel turizm, özellikle de kültür turizmi, bir ülkenin otantikliğini/özgünlüğünü en rahat şekilde ortaya koyabileceği parçasıdır. Kültür turizmine verilecek destek, süreklilik ve turist çeşitliliği; ayrıca turizmden elde edilecek potansiyel gelir düşünüldüğünde önemlidir denebilir. İnsanların günümüzde denize ve güneşe indirgenecek tatil turizmi/kitle turizmi dışında, kültürel faaliyetlerde bulunmak, başka kültürleri, insanları, yaşayış biçimlerini tanımak ve anlamak için kültür turizmine; şehir hayatından yorulan insanların da otantik faaliyetler gerçekleştirmek için kırsal turizme yöneldikleri ve bu turizm çeşitlerinin bu sayede günümüzde gittikçe değerlenen türler olarak var olduğu söylenebilmektedir.

Çalışma için örnek olarak seçilen Agiasos köyü de kültürel turizm incelenirken sunulabilecek önemli bir örnektir. İnanç turizmi ile ziyaretin başladığı köyde kurulan kültür merkezi ile köyün kültürel zenginliğinin geliştiği ve böylece bugün kültürel turizm kapsamında incelenebilecek olan faaliyetlerin köyde gerçekleştirildiği

görülmektedir. Yapılan festivaller, sanatsal etkinlikler, Ortodoks Hristiyanların Meryem Ana Yortusu'nda, kendileri için önemli olan Panagia Kilisesi'ndeki Panagia ikonasının ziyareti kapsamındaki inanç turizmi de incelenmeye değerdir. Bugün köyün hem dinî günlerde inanç turizmi kapsamında turist çektiği, hem de kültürel etkinlikleri ve sanatsal faaliyetleri, yerel ürünleriyle çekiciliği olduğu görülmektedir. Bu sebeple köyün çok boyutlu bir turizm kapasitesi olduğu söylenebilir.

Çalışmada, öncelikli olarak kırsal turizmin ve kültürel turizmin önemi üzerinde durulacak, Midilli Adası ve Agiasos Dağ Köyü hakkında bilgi verilecek, köyün turizm potansiyelinin tarihsel ve dinî kaynakları ortaya koyulacak ve gelişen süreçte köyün inanç turizminden kültür turizmine geçişi, turizm faaliyetini çeşitlendirmesi, ekonomik etkinlikleri ve bu fırsatı kullanışı incelenecektir. Tarihi, dinî ve kültürel çeşitlilik bakımından zengin olan Türkiye'deki birçok "yerel" noktanın, Agiasos gibi örnekler üzerinden turizm etkinliğinin geliştirilmesi, dünyaya tanıtılması çabası önemli görülmeli ve Türkiye'deki turizmin çeşitlendirilmesi için bu gibi örnekler mutlaka incelenmelidir.

2. GELİŞEN DEĞERLER OLARAK KIRSAL VE KÜLTÜREL TURİZM

Fransızca “tourisme” sözcüğünden dilimize girmiş olan turizm, “dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla yapılan gezi” ya da “bir ülkeye veya bir bölgeye turist çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin, yapılan çalışmaların tümü” olarak ifade edilebilir (TDK: <http://tdk.org.tr/TR/Genel/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF4376734BED947CDE&Kelime=turizm>). Ülke için ekonomik etkinliklerin ve kazancın çeşitlendirilmesi amacına hizmet edecek olan turizmin sadece ekonomik bir etkinlik olarak görülmemesi gerekmektedir. Zira turizmde talep ögesinin oluşabilmesi için doğal kaynaklar, insan yapısı kaynaklar ve sosyo-kültürel kaynaklar da ön plandadır (Akış, 1999: 36). Bu durumda turizmin sosyal ve kültürel çeşitliliğin tanıtılması; küreselleşen dünyada başka kültürlerle, yapılarla ve insanlarla bütünleşmesi gibi gayelere hizmet ettiği ve bir bütün olarak ekonomik, sosyal ve kültürel bir etkinlik olduğu söylenmelidir. Turizm faaliyetleri incelenirken, son dönemin gözde ve “entelektüel” faaliyeti olarak analiz edilebilecek olan kırsal turizm ve kültürel turizm faaliyetleri bu çalışma kapsamında öncelikli tutulmuştur.

2.1. Kırsal Turizm

Kırsal turizm, kitle turizmi merkezi sayılabilecek popüler yerlerin dışındaki, kentsel yerleşimden uzak alanlarda gerçekleştirilen turizm faaliyeti olarak tanımlanmaktadır (Soykan, 1999: 68). Geleneksel kültürün ve otantikliğin ön planda olduğu bu faaliyet, kitle turizmi dışında arayışları olan turist tipi için çekici olmaktadır. Demircioğlu 1993’te gerçekleştirdiği çalışmada bu turizm türü için tatil taleplerinin “ortalamanın üzerindeki gelir gruplarından” geldiğini belirtmiş olsa da son dönemde popülerleştiği iddia edilebilecek olan kırsal turizm için artık yüksek bir gelirin ve harcama yapma gerekliliğinin bulunmadığı/ eskiye oranla daha az olduğu söylenebilir (Demircioğlu, 1993: 8, 9). Zira bir turist için, kırsal bir alanda beslenme, eğlence, konaklama gibi kalemlere ayrılacak bütçe, kitle turizminin gerçekleştirileceği bölgelerdekilere kıyasla daha düşük olacaktır. Destek vericiler için de, bu turizm türünde, otantiklik yaratılması amacıyla, altyapı giderlerinde de kentsel alanlara oranla daha az harcama yapılacağı iddia edilebilir. Ancak Fleischer ve Felsenstein yaptıkları çalışmalarında, kırsal turizm bölgelerindeki firmalar için yatırım yapılmasının diğer bölgelere kıyasla daha maliyetli olduğunu söylemektedirler; çünkü kredi kuruluşları için bu firmalar yanlış yerlerde, eski tip ve yanlış büyüklüktedir (Fleischer, Felsenstein, 2000: 1010, 1020, 1021). Bu sebeple de katma değerlerinin düşük olduğu düşünülmektedir. Ancak kırsal turizmin, kitle turizminden farklı olarak, yılın her ayı gerçekleştirilebileceği düşünüldüğünde, bu türün de farklı açılardan kârlı olduğu söylenebilir.

Avrupa’da kırsal turizm faaliyetleri bölgesel kalkınmayı tetikleyici bir element olarak kullanılmakta, zengin ve şehirleşmiş alanlardan fakir olan periferiye bir varlık akışı olarak görülmektedir (Skuras et al., 2006: 183, 184). Bu sebeple bu faaliyetler geniş ölçüde bir örgütlenmeyle desteklenmektedir (Soykan, 2000: 22). Kırsal turizmin bölgesel kalkınmaya gözle görünür katkılarının, yaratılacak olan işgücü ve yükselecek ekonomik refah seviyesi olacağı söylenebilir (Fleischer, Felsenstein, 2000: 1007). Kırsal bölgelerdeki yerel faaliyetlerle atıl durumda kalabilecek olan potansiyel işgücünün turizm kapsamında kullanılabilmesi önemlidir. Burada bahsi geçen turizm türü için öncelikli önem taşıyan meselenin, tanıtım ve turizmde süreklilik için alınacak olan destek olduğu söylenebilir. “Kırsal turizmin başlangıcında karar alıcılar[ın], devlet ya da yerel yönetimler” olduğu vurgulanmalıdır (Soykan, 1999: 70). Merkezi hükümetler, yerel yönetimler ya da uluslararası kuruluşların, yerel bölgelerin kalkınması ve turizm faaliyetlerine eklenmesi için ortaya koyacakları politikalar, üretilen projelere sağlayacakları finansman desteği ve hali hazırda devam eden projelere destek vermeye devam etmelerinin bu bölgeler için son derece önemli olduğu söylenmelidir. Ayrıca medyada ve elektronik ortamlarda da turizme eklenmiş olan kırsal alanların tanıtımının yapılması gerekmektedir (Skuras et al., 2006: 191). Zira sadece doğal güzelliklerin var olması, bir merkezin tanınması ve geniş çapta turist çekebilmesi için yeterli koşulları sağlamamaktadır. Bu sebeple kırsal turizmde desteğin ve politikadaki kararlılığın, bölgelerin ses getirebilir faaliyetler gerçekleştirmeleri için önemli olduğu vurgulanmalıdır.

Alt gelir grubundaki insanlar için turistik faaliyetlerin ya hiç gerçekleşmediği ya da kişilerin çoğunlukla halen kırsal alanlarla bağlantı içinde oldukları göz önünde bulundurulursa bu turizm türüne rağbet etmedikleri/ etmeyecekleri iddia edilebilmektedir. Bu sebeple kırsal turizmi tercih eden turist grubu, “çevre bilinci yüksek, iyi eğitim görmüş, kaliteye önem veren” ve dolayısıyla orta veya üst gelir grubuna dâhil ve yoğunluktan/kalabalıktan uzaklaşmak isteyen turistlerden oluşmaktadır denebilir (Soykan, 2003: 6). “Kırsal turizm, turistlere ve yerli halka koruma bilincini aşıl原因 bir turizm türüdür” (Soykan, 2003: 7) Böylece, bu turizme bölgelerin yapılarının ve güzelliklerinin bozulacağı düşüncesiyle ihtiyatlı yaklaşan kesimler için de bu turist profilinin çevreye/ bölgeye duyarlı davranacağı iddiasının sunulabilir olduğu görülmektedir.

2.2. Kültürel Turizm

Kültürel turizm tarihi yapıları, eski eserleri görmek, festivallere, fuarlara katılmak, yerel mutfakları tecrübe etmek, yerel mimariyi görmek, dinî seyahat gerçekleştirmek, akademik faaliyetlerde bulunmak gibi gayelere indirgenebilecek olan turizm çeşididir (Çulha, 2008: 1829). Kısaca ziyaretçinin tarihi ve bir ulusa ait

değerleri görmesi ve tatması olarak da ifade edilebilir (Kızılcırmak, Kurtuldu, 2005: 101). Kırsal turizmle benzer olarak “mekânsal uzaklık” ve ayrıca kültürel turizme özgü olarak “zamansal uzaklık” bu turizm türünü çekici kılmaktadır (Öter, Özdoğan, 2005: 128). Zamansal ve mekânsal egzotizmin dışında, kişilerin “sosyalleşme ve özgünlük arayışı” da bu türü seçmelerinde bir motivedir (Amirou, 2000: 61). Kitle turizmine katılan grupların bir bölümünde bile kültür amaçlı geziler gerçekleştirilmesi bu turizm türünün, tüm şekillerin içine öz itibarıyla nüfuz edebildiğinin kanıtı olarak sunulabilir. Öter ve Özdoğan, McKercher ve du Cros’un kültür amaçlı seyahat eden turistleri beş gruba ayırdıklarını aktarmaktadırlar. Buna göre kültür turizmini gerçekleştiren kişiler, “amaçlı gezenerler, çevreyi görmekle yetinenler, kâşifler, kültüre ilgisi zayıf olanlar ve rastlantısal ziyaretçiler” olmaktadır (Öter, Özdoğan, 2005: 129). Buradan hareketle, son derece bilinçli ya da bilinçsiz gerçekleşsin, kültür turizminin görece nitelikli insanların dâhil oldukları bir pazarı ilgilendirdiği söylenebilir.

Kültürel turizmde, ziyaret edilecek yerlerle ilgili imaj önemlidir. İmajın oluşması uzun bir süre zarfında ve bilinçaltında gerçekleştiği için, kültürel turizmde mekân seçimine etki etmektedir. Ancak yine de bilinçli bir ziyaretçi için, kitle turizminden farklı olarak, kültürel turizmde ziyaret edilecek yöre, obje, faaliyet biriciktir (Emekli, 2006: 55). Bu sebeple “tek” olana yönelik merakın, bilinçaltındaki iyi ya da kötü imajı yöneterek, kişiyi bu turizm faaliyetini gerçekleştirmeye itebileceği de söylenebilir. Bu biriciklik göz önünde tutulursa, aslında kültürel turizmin kesinlikle rekabet edilemez bir tip olduğu fark edilebilecektir. Ancak bu turizm türünde kişiler ziyaretleri sırasında yoğun bilgilerle dolacakları için, bu faaliyetin de bir çeşit iş sayılabileceği ve çalışmakla eş değer tutulabileceği de iddia edilebilmektedir (Amirou, 2000: 67). Buradan hareketle kültür turizmini gerçekleştiren turistlerin eğitimlerinin bu faaliyeti kaldırabilecek düzeyde olması gerekmektedir. Ayrıca ekonomik bakımdan da kişilerin üst gelir grubuna dâhil olacakları düşünülürse, turizmin gerçekleştirileceği bölge için yüksek bir katma değer sağlayacakları görülebilir. Dolayısıyla burada da doğal güzelliklere saygı, çevre bilinci, bölgesel kalkınma gibi noktalarda kültürel turizm faaliyetinde bulunan turistlerin de kırsal turizmdekiler gibi hareket edecekleri var sayılabilir.

3. MİDİLLİ ADASI VE AGİASOS DAĞ KÖYÜ

Midilli, florası, kültürü, festivalleri, gastronomik zenginliği ve Türkiye’nin Ege kıyılarına yakınlığıyla bilinen, Yunanistan’ın üçüncü büyük adasıdır. Aslında adanın adı Lesvos’dur. Ancak adanın merkezi ve en yoğun nüfusu olan kısmı Midilli olduğundan ve ayrıca bu merkez, Osmanlı İmparatorluğu döneminde, Cezayir-i Bahri Sefid vilayetinde de önemli bir nokta olduğundan bu isimle de tanınmaktadır. Midilli, Ege Adalar Bakanlığı,

Kuzey Ege Bölge Valiliği ve Yunanistan’ın Ege Üniversitesi’nin Rektörlüğü’nün ve ana kampüsünün de bulunduğu bir nokta olarak hem adanın bütünü için hem de Yunanistan için önemli bir noktadır. Ada, Anadolu’ya yakınlık avantajı bulunduğundan hem Osmanlı İmparatorluğu döneminde hem de bugün yoğun ticaret faaliyetler gerçekleştiren bir merkez konumundadır. Yunanistan içinde özellikle zeytinyağı ve uzo üretimiyle dikkat çekmektedir. Yunanistan’ın ünlü yazarları Nobel ödüllü Odysseas Elytis, Ilias Venezis, Stratos Myrivilis, ünlü filozoflar Sappho, Alcaeus, Theophrastus gibi önemli düşün insanları da Midillidir (Lesvos..., 2010: 22).

Bugün, 1462–1912 yılları arasında Osmanlı egemenliği altında bulunduğu Osmanlı kültürünün izlerini yoğun bir şekilde taşıyan ada, 1862 yılında Cezayir-i Bahri Sefid Eyaleti’nin merkezi olmuştur (Bostan, 2010: 10). Eyalet, 1864 yılında kabul edilen Teşkil-i Vilayet Nizamnamesi ile Cezayir-i Bahri Sefid Vilayeti adını almıştır. 1912 Balkan Savaşları’nın ardından Yunanistan devleti yönetimine giren ada valiliğinin bugün 17 belediyesi bulunmaktadır (Ipourgeo Esoterikon: www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-70e.../D_diairesi.xls). Bu çalışma kapsamında incelenecek olan Agiasos da “dağ köyü” olarak nitelenmiş olsa da bu belediyelerden biridir. Ancak Agiasos’un diğer belediyelerden farkı, kendisine bağlı başka bir yerel alan¹ bulunmamasıdır. Bu durumu köyün özgünlüğüne bağlamak mümkün görünmektedir. Zira Agiasos, Ortodoks Hristiyanlar için çok önemli olan, Panagia Vrefokratousa² ikonasını içinde bulunduran Panagia Kilisesi’ne ev sahipliği yapmakta, bunun da ötesinde bu kilise sayesinde var olmuş ve bugün büyük ölçüde onunla varlığını sürdürmektedir. Köy, “Yunanistan’ın özel güzelliğiyle bilinen 449 bölgesinin arasındadır” (Lesvos Turizm..., 2011: 38) ve “karakteristik yerel dili ve özel kültürüyle sanatsal ve dinsel bir sit alanı” (Lesvos..., 2008: 104) kabul edilmektedir.

3.1. Panagia Kilisesi ve Köyde Yaşamın Başlaması

Yunanistan’da, Küçük Asya’da ve Ortodoks Kilisesi’ne bağlı olan başka birçok ülkede sayıları birden fazla olan Panagia Kiliselerinin hepsinin önemi, “panagia” kelimesinin Hristiyanlıkta taşıdığı ruhanî anlamdan kaynaklanmaktadır denebilir. Panagia, “tüm” anlamına gelen “pan” ve aziz anlamına gelen “agia” sözcüklerinin birleşmesinden oluşmaktadır. Sözcük tüm azizler anlamını taşımakta ancak bu Meryem Ana’yı, Hz. Meryem’i sembolize etmektedir. Agiasos köyündeki Panagia Kilisesi’nin de tüm diğer Panagia Kiliseleri arasında özel bir anlamı bulunmakta ve Küçük Asya Rumları, kiliseyi iki kez ziyaret eden kişinin “hacı” olduğuna inanmaktadırlar (Agiasos..., 2008: 18). Köyün ismi de böyle bir birleşimden gelmektedir; agia sion

1. Topiko diamerisma/ local territory.

2. Çocuk Tutan Meryem Ana.

(aziz sion), yani Kudüs... Kilisenin ve köyün temelleri, buradaki Panagia ikonasının hikâyesiyle alakalıdır. İ.S. 4. yüzyılda, rivayete göre İncil yazarı Luka tarafından resmedilerek, Kudüs'te, Meryem Ana için Panagia ikonası yapılmıştır (Lesvos, 2011: 43). Bizans İmparatorluğu'nun Kudüs'teki Kiliselerinde görevli olan Efesli Agathon isminde bir rahip, 800 yılında ikonalara karşı savaş ilan edildiğinde, aziz olduğuna inanılan bu ikonayı korumak için yanına alarak Midilli'ye gelmiştir. Rahibin Midilli'yi seçmesinin sebebi ise, ikonalar savaşında yandaşlar ve karşıtlar olarak ikiye ayrılan gruplar içinden, yandaşlardan, önemli bir kişinin, İmparator'un karısı Atinalı İrini'nin Midilli'ye sürülmüş olmasıdır (Agiastos..., 2008: 12).

Rahip Agathon ikonayı saklamak için yardımını isteyeceği İrini'yi ararken, kraliçenin adada öldüğünü öğrenmiştir. İkonayı kendisi saklamaya karar veren Agathon, güvenli bir bölge olarak gördüğü, Olimpos Dağı'nın eteklerine, bugünün Agiasosuna gitmiş ve orada yaşamaya başlamıştır (Istoria...: <http://www.agiasos.gr/>). İnsanlar bundan sonra ikonayı görmek için Agiasos civarına gelmeye başlamışlar ve bu da o zaman yerleşim olmayan bugünkü köyün ziyarete açılmasına vesile olmuştur. Ancak asıl önemli gelişme, rahip Agathon'un 830 yılında Agiasos'ta vefat etmesiyle gerçekleşmiş; onun anısına, ona inanan çevre köylerdeki insanlar tarafından yapılan küçük kilise ve o kilisenin içine saklanan ikona, rahipten sonra daha da fazla ziyaret edilmeye başlanmıştır. Zira Küçük Asya'da ve merkez Yunanistan'da ikonanın mucizeler yarattığına inanılmış ve hem ikona, hem de çevresi bu sebeple tanınmaya başlanmıştır. Agiasos'ta yaşamın 830 yılında rahip Agathon'un vefat etmesinin ardından, çevre köylerden gelen, Agathon'a inanan kişiler tarafından başlatıldığı söylenmektedir (Istoria...: <http://www.agiasos.gr/>). 1170 yılında ise küçük kilise, ziyaretlerde yetersiz kaldığı için, daha büyük bir kilise inşa edilmiştir. 1700 yılına gelindiğinde, köyde 40 ev bulunduğu görülmekte, 1729 yılında bu sayı 500'e çıkmakta ve ancak bu yıllardan sonra yerleşik yaşamın başladığı iddia edilebilmektedir (Anagnostirio: Istoria, 2006). 1806 yılında, eski kilisenin çökme riski ortaya çıktığı için yeni ve büyük bir kilisenin inşasına başlanmış, ancak 6 yıl sonra, kilise neredeyse tamamlandığında, bir yangın sonucu yok olmuştur (Agiastos..., 2008: 18). Bugün köy, her yıl Meryem Ana Bayramı için 1 Ağustos'ta başlayarak 15 Eylül'e kadar süren kutlamalara ev sahipliği yapmaktadır (Agiastos..., w. date: 19). 15 Ağustos'ta, Meryem Ana Yortusu'nun arifesinde, sayıları yıldan yıldan artan ziyaretçiler, ikonayı onurlandırmak için, adada buldukları herhangi bir yerden Agiasos'taki kiliseye yürüyerek gitmektedirler (Lesvos Turizm..., 2011: 78).

3.2. Köyün Ekonomik Faaliyetleri ve Anagnostirio

Kiliseyi ziyarete gelen kişilerin yemek ihtiyaçlarının karşılanması için köyde yerleşim başlamadan önce,

ziyaretçiler tarafından topraktan çanak, çömlek yapımına başlanmış ve yerleşim olduktan sonra da bu faaliyet sürdürülmüştür. Bizzat Rahip Agathon'un da seramikten çömlek yaptığı iddia edilmektedir (Agiastos: Oikonomiki Drastiriotita, 2006). Bu girişim, köydeki ilk ekonomik faaliyet olarak gösterilebilir ve köyün kendisi kadar eski olduğu söylenebilir (Oikonomia: <http://www.agiasos.gr/>). Bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu himayesinde olan adanın ekonomik gelişimi için önemli bir olay gerçekleşmiştir. Midilli'de yaşayan bir Osmanlı Paşasının hastalanan kızına şifa bulması için Agiasos'taki kiliseye gitmeleri tavsiye edilmiş; iddia edilene göre kız, kiliseyi ziyaretinden sonra iyileşmiştir. Bunun ardından Sultan'ın fermaniyle, 1783 yılında Agiasos'taki zanaatkarların vergiden muaf tutulacağı açıklanmıştır (Anagnostirio: Istoria, 2006).

Bu fermanın ardından, çevre köylerden, Küçük Asya'dan ve hatta merkez Yunanistan'dan da zanaatkarlar bu avantajdan faydalanmak için Agiasos'a gelmeye başlamışlardır (Agiastos..., 2008: 14). Bugün adını ürünleriyle ve otantikliğiyle duyuran ve bu sayede turist çeken Agiasos böylece ticari faaliyetlere dâhil olmuştur. Köyün doğal zenginliği olan kestane ve kiraz ağaçları da sonraki yıllarda köy ekonomisinde bugün önemli yer tutan ahşap oymacılığı için malzeme oluşturmuştur. Ahşap oymacılığı bugün, Agiasos'un yerel sanatları içinde en fazla kâr getiren faaliyetidir (Agiastos..., w. date: 31). Ayrıca köyde boyanan seramikler de başka bölgelere ihraç edilmekte ve bu yolla Agiasos'un yerel kültürünün de ihracı gerçekleşmektedir. Bu sebeple sayıları artan ahşap oyma ve seramik ustaları, bugün köyde sanatlarını icra etmeye devam etmektedirler. Köyün bugün, Panagia Kilisesi'nin dışında adını duyurduğu önemli alanlarından biri de ahşap oyma ve seramik üzerine çalışmalar yapan sanatçıları ve onların ürünleridir denebilir.

Köydeki ekonomik faaliyetlerin dışında, sanatsal faaliyetler ve eğitim çalışmaları da önemli yer tutmaktadır. 1894 yılında Osmanlı egemenliği döneminde eğitimin önemi üzerinde duran bir Agiasoslu olan Iraklis Dorelis tarafından kurulan Anagnostirio'nun, Agiasos Kültür Merkezi, bugün, köy kadar adını duyurmuş bir kurum olduğu söylenmelidir. Nazi istilası döneminde tüm üyelerinin milliyetçi direnişte bulunduğu dernek, 1946'da Midilli Asliye Mahkemesi tarafından kapatılmış ve tüm varlığı Panagia Kilisesi'ne devredilmiştir (Anagnostirio: Istoria, 2006). Merkez 1952 yılında tekrar açılmış ve bugüne kadar varlığını devam ettiregelmiştir. 1962 yılında yapılan merkez binası, kütüphane ve tiyatro salonu ise bugün Agiasos ziyaret edildiğinde dikkat çekecek yapılardır denebilir. Köyün en önemli caddesindeki bu binalar, köylünün merkeze, merkezin de faaliyetlere ne derece önem verdiğini kanıtlar niteliktedir.

Merkezde ilk amatör tiyatro oyunu 1879 yılında sahnelenmiştir (Anagnostirio: Istoria, 2006). 1952'deki yeniden açılış sonrasında ise her sene, neredeyse en az bir oyun sahneye konmaktadır. Merkezin kütüphanesi,

bağışlarla her geçen sene zenginleştirilmektedir. Merkezin bugünkü müdürü Koromilas Kleanthis, merkez bünyesinde köylülere verilen dersler için kendilerinin bir harcama yapmadığını, öğretmenlerin merkezden maaş almadığını ve öğrencilerin ders başına ödedikleri cüzi ücretleri öğretmenlerine verdiklerini söylemekte ve merkezin kârsız çalışan bir kooperatif gibi düşünülmesi gerektiğini belirtmektedir (görüşme, 22 Ağustos 2011). Bu da Anagnostirio'nun bugün de gönüllülük esaslı olarak çalışmasını sürdürdüğünü kanıtlar niteliktedir. Merkez bir tarafa bırakıldığında, Agiasos içinde genel olarak gönüllülük üzerinden birçok faaliyet gerçekleştiği görülmektedir. Adanın Osmanlı himayesinde bulunduğu yıllarda, zenginlerin okul, hastane, yetimhane gibi yatırımları gönüllü olarak yaptıkları belgelenmiştir. Ayrıca yine zenginler bu dönemde, gelirlerinin bir kısmını fakirlere aktarmışlardır (Kourvaniou, 2002: 35). Agiasos Belediyesi'nin Genel Sekreteri Panagiotis Koutskoudis de, belediye içinde maaşlı memurlar bulunmadığını, köylülerin, belediyenin işlerini sürdürebilmek için gönüllülük esasına dayanarak, dönüşümlü olarak, boş vakitlerinde belediyede çalıştıklarını söylemektedir (görüşme, 22 Ağustos 2011). Bu da Agiasos'ta bugün gönüllülüğün hâlâ canlı bir olgu olduğunu gözler önüne sermektedir.

Agiasos içinde, Meryem Ana Yortusu'nun dışında, Haziran ayında kiraz ve Kasım ayında kestane festivalleri ile Şubat ayında karnaval düzenlenmektedir. Bu faaliyetlerde de Anagnostirio etkin rol almaktadır. Bugün köyün, bu organizasyonlar ile de isim yaptığı söylenebilir. Zira bu dönemler, köye turist akınına fazlaştırmaktadır. Festivaller ve panayır için, AB'den yardım alınmakta, köyedeki diğer çalışmalar içinse Ege Bakanlığı, Midilli Valiliği ve Agiasos Belediyesi ortaklık yapmaktadır (P. Koutskoudis, görüşme, 22 Ağustos 2011). Ayrıca Yunanistan'ın Ege Üniversitesi de bölgedeki doğal yaşam ve bölgenin otantik faaliyetleri için belediyeye ve Anagnostirio'ya yardımcı olmaktadır. Üniversite ayrıca, AB'den gelen desteği de kullanarak, Anagnostirio için yapılan arşiv çalışmasında etkin rol almıştır (K. Kleanthis, görüşme, 22 Ağustos 2011).

4. SONUÇ

İnanç turizmini de kapsadığı söylenebilecek olan kültürel turizmin, bugün, kitle turizminin yerini almaya aday olduğu iddia edilmese de, önemli bir potansiyel barındırdığı görülmektedir. Ziyaret ettikleri yerlerdeki yerel değerleri, kültürel faaliyetleri, diğer insanların yaşayışlarını, yerel mutfaklarını ve geleneklerini görmek ve tecrübe etmek isteyen bilinçli bir turist grubunun var olduğu ve kültürel turizmin eğitilmiş, ekonomik gelir seviyesi yüksek ve meraklı insanları barındıran bu grup sayesinde yıldan yıla çekiciliğinin arttığı bir gerçektir. Deniz, kum, güneş üçlüsü ile ifade edilen tatil anlayışı, yerini, dinlenirken öğrenmeyi gerektiren faaliyetleri kapsayan ziyaretlere bırakmaktadır. Kültür turizmi

gezerken öğrenmek ve bu sebeple çalışmak ve yorulmak gibi görülse de farklılık arayışları olan insanlar için çekicidir.

Midilli adasının Agiasos dağ köyü de, kültürel varlığı, dinsel kaynakları ve önemi, otantik çekiciliği ile önemli bir yerleşim yeridir. Panagia Kilisesi, köyün varlığında önemli bir rol oynamakta ve köyün tüm ekonomik ve turistik faaliyetlerin çekiciliğini artırmaktadır. Kilisedeki Panagia ikonasının ziyareti, Ortodoks Hristiyanlar için hac ziyaretine eş tutulmakta ve bu da ikonanın değerini göstermektedir. Agiasos, inanç turizmi bir tarafa konduğunda, basit bir dağ köyü olmaktan öte, etkin faaliyetleri ile adını duyuran Kültür Merkezi Anagnostirio ile entelektüel olarak zenginleşmiştir. Bugün merkez, dünyanın çeşitli yerlerinde konserler veren santur sanatçıları yetiştirmekte, her yıl tiyatro oyunları sahnelemekte ve kütüphanesi ile köylüyü okumaya teşvik etmektedir. Agiasos içindeki tüm faaliyetlerde Anagnostirio'nun desteğinin alındığı göz önünde bulundurulmalıdır.

Agiasos örneğinde görüldüğü üzere, her şekilde kültür turizmini yaşatabilecek olan Türkiye içindeki "otantik" noktaların da, tek boyutlu kalmaması gerektiği söylenmelidir. Yunanistan bu noktada, AB üyesi bir ülke olmanın avantajıyla, birlik yardımlarını etkin bir şekilde kullanıyor olsa da, Türkiye'nin de üye olmadan yararlanabileceği birçok AB projesi bulunmaktadır. Sonuçta, yerel noktaların turistik faaliyetlere katılmaları bölgesel kalkınmanın yolunu açmaktadır. Bu açıdan, uluslararası yardımlar bir tarafa konduğunda, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin de bölgesel kalkınma projelerine destek verdiği bilinmektedir. Bu noktada önemli olanın, yerel noktalardaki "küreselleşme" isteği olduğu vurgulanmalıdır. Bölgelerin özgün değerlerinin bozulacağı korkusu bir tarafa konmalı ve bölgesel kalkınmaya katkı sağlayacak olan projelere katılım teşvik edilmeli, bölge insanları bu konuda eğitilmeli ve kültürel turizme katılan insanların yolu yerel noktaları yönlendirilmelidir. Birçok otantik değeri barındıran, hem doğu hem batı kültürünün izlerini taşıyan Anadolu'da, teşvik edildiği takdirde Agiasos gibi adını duyuracak birçok nokta olduğu söylenmelidir.

Teşekkür

Çalışmanın her aşamasında bana yardımcı olan Sayın Aristeidis Lazaris'e, Agiasos'la ilgili her sorumu sabırla yanıtlayan, ellerindeki kaynakları ve bilgileri benimle cömertçe paylaşan Agiasos Belediyesi Genel Sekreteri Sayın Panagiotis Koutskoudis'e ve Anagnostirio Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Koromilas Kleanthis'e teşekkür ederim.

KAYNAKÇA

"Agiasos: Oikonomiki Drastiritiota", (2006), *Anespero Fos Sto Meterizi Tou Laihou Politismou*, CD-ROM, Anagnostirio Agiasou, Mitilini.

Agiasos: The Place-The People, (w. date), Filopoinim Publications, 168p., Drosia.

Agiasos Touristikos Odigos, (2008), Dimos Agiasou, 64 p., Lesvos.

Akış, S. (1999), “Sürdürülebilir Turizm ve Türkiye”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 10, Mart-Haziran, 36–46.

Amirou, R., (2000), “Imaginaire du Tourisme Culturel” (Kültür Turizminin İmgesel Boyutları), *Le Tourisme Local: Une Culture de l’Exotisme*, Edited Rachid Amirou and Philippe Bachimon, Trans. By Zafer Öter, Publ. By L’Harmattan, Paris, 61–70.

“Anagnostirio: Istoría”, (2006), *Anespero Fos Sto Meterizi Tou Laihou Politismou*, CD-ROM, Anagnostirio Agiasou, Mitilini.

Bostan, İ., (2010), *Midilli’nin İşgal Günlüğü 1912*, Küre Yayınları, 126 s., İstanbul.

Çulha, O., (2008), “Kültür Turizmi Kapsamında Destekleyici Turistik Ürün Olarak Deve Güreşi Festivalleri Üzerine Bir Alan Çalışması”, *Journal of Yasar University*, 3 (12), 1827–1852.

Demircioğlu, G., (1993), “Kırsal Turizm Nedir?”, *Anatolia*, 4/5, 8–10.

Emekli, G., (2006), “Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm”, *Ege Coğrafya Dergisi*, Vol. 15, 51–59.

Fleischer, A. and Felsenstein D., (2000), “Support for Rural Tourism: Does it Make a Difference”, *Annals of Tourism Research*, Vol. 27, No. 4, 1007–1024.

Ipourgeo Esoterikon, “Dioikitiki Diairesi”, http://ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e.../D_diairesi.xls, (Son Erişim Tarihi: 08.08.2011).

“Istoria tou Choriou”, *Dimos Agiasou*, <http://www.agiasos.gr/>, (Son Erişim Tarihi: 20.08.2011).

Kızılırmak, İ. ve Kurtuldu H., (2005), “Kültürel Turizmin Önemi ve Tüketici Tercihlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma”, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, 100–120.

Kleanthis, Koromilas, görüşme, 22 Ağustos 2011, Agiasos.

Kourvaniou, V., (2002), *Istorika Tis Agiasou*, Ekdosi Dimou Agiasou, 190 p., Lesvos.

Koutsokoudis, Panagiotis, görüşme, 22 Ağustos 2011, Agiasos.

Lesvos Turizm Rehberi: Life in Style, (2008), Çev. Myisli B. ve Çolak S., Empros, 146 s., Midilli.

Lesvos: The Island of Poets and Light, (2010), Prefecture of Lesvos, 56 p., Mitilini.

Lesvos Turizm Rehberi, (2011), Çev. Myisli B., Empros, 112s., Midilli.

Lesvos, (2011), Zeytin Yayın Grubu, 48 s., Balıkesir. “Oikonomia”, *Dimos Agiasou*, <http://www.agiasos.gr/>, (Son Erişim Tarihi: 20.08.2011).

Öter, Z. ve Özdoğan O. N., (2005), “Kültür Amaçlı Seyahat Eden Turistlerde Destinasyon İmajı: Selçuk-Efes Örneği”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, Güz, 127–138.

Skuras, D., Petrou A. and Clark G., (2006), “Demand for Rural Tourism: The Effects of Quality and Information”, *Agricultural Economics*, 35, 183–192.

Soykan, F., (1999), “Doğal Çevre ve Kırsal Kültürle Bütünleşen Bir Turizm Türü: Kırsal Turizm”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 10, Mart-Haziran, 67–75.

Soykan, F., (2000), “Kırsal Turizm ve Avrupa’da Kazanılan Deneyim”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 11, Eylül-Aralık, 21–33.

Soykan, F., (2003), “Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi İçin Önemi”, *Ege Coğrafya Dergisi*, Vol. 12, 1–11.

Türk Dil Kurumu (TDK), “Turizm”, <http://tdk.org.tr/TR/Genel/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFA6A849816B2EF4376734BED947CDE&Kelime=turizm>, (Son Erişim Tarihi: 15.08.2011).